

OSIYO XALQARO
UNIVERSITETI

OSIYO XALQARO UNIVERSITETI AXBOROTNOMASI

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal
Научно-теоретический и методический журнал
Scientific theoretical and methodical journal

2024, №2

EDITION 2

<https://scientificjournal.uz/>

Osiyo Xalqaro
Universiteti

“OSIYO XALQARO UNIVERSITETI AXBOROTNOMASI”

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

2024-yil, 2-son

Jurnal 2024-yildan chiqa boshlangan

BUXORO - 2024

Muassis: OSIYO XALQARO UNIVERSITETI

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administrasiyasi
huzuridagi axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
2024-yil 04-aprel №25-0649-sonli guvohnoma bilan ro'yxatga olingan.

Bosh muharrir:

Elov Ziyodullo Sattorovich, Psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent.

Jamoatchilik kengashi raisi:

Dexkanov Suxrob Sobirovich, Osiyo xalqaro universiteti rektori

Mas'ul kotib:

Sattorov Mirshod Erkinovich

Jurnal 2024-yilda tashkil etilgan, 2 oyda bir marta o'zbek, rus va ingliz
tillarida nashr etiladi.

Tahririyat manzili: 200100, O'zbekiston Respublikasi,

Buxoro shahri Namozgoh ko'chasi 24-uy,

E-mail: sjkamolot@gmail.com

Jurnal sayti: <https://scientificjournal.uz/>

ISSN
ISSN-3030-3796

Maqolada keltirilgan faktlarning to'g'riligi uchun muallif mas'uldir.

ТАХРИР НАҲАТИ – РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

DEXKANOV S.S.	Osiyo xalqaro universiteti rektori
QODIROV U.D.	Psixologiya fanlari doktori, professor
JABBOROV X.X.	Psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
BAFAYEV M.M.	Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
JUMAYEV U.S.	Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent
OLIMOV L.Y	Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
OLIMOV Sh.Sh.	Pedagogika fanlari doktori, professor
JO'RAYEV X.O.	Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
IZBULLAYEVA G.V.	Pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
KOZUBSOV I.N.	Pedagogika fanlari doktori, dotsent (Kiyev, Ukraina)
DAVRONOVA Sh.F.	Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
IBODULLAYEV Z.R.	Tibbiyot fanlari doktori, professor
IXTIYAROVA G.A.	Tibbiyot fanlari doktori, professor
KARIMOV B.Sh.	Sotsiologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
QILICHEV B.E.	Filologiya fanlari doktori, professor
RO'ZIYEVA M.YO.	Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
HAYITOV Sh.A.	Tarix fanlari doktori, professor
ORZIYEV M.Z.	Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
SATTOROV M.E.	"KAMOLOT" nashriyoti direktori

Mundarija

07.00.00 – TARIX FANLARI	
Haitov Shadmon Axmadovich, Ahmadov Ahmadjon Asror o'g'li. XIX asr oxiri – XX asr boshlarida Turkiston chegara postlarida xizmat qilgan rus harbiylarining ahvoli xususida (D.N. Logofet ma'lumotlari asosida)	7
Orziyev Maxmud Zayniyevich, Kucharov Jamshid Qulnazarovich. Ikkinchi jahon urushi va Afg'onistonda fashist davlatlarining ayg'oqchilik faoliyati tarixidan	15
Yuldoshev Akmal Baxtiyorovich. O'zbeklarning migratsion, demografik va transformatsion jarayonlardagi ishtiroki tarixi. (Tojikiston o'zbeklari misolida)	27
Иззатулло Шоев. Система государственного управления Туркестанского генерал-губернаторства во второй половине XIX – начале XX вв	43
Umiddjon Baqoyev Ashtarxoniyalar sulolasi va Usmoniyalar imperiyasi diplomatik aloqalarining tarixiy adabiyotlarda yoritilishi	53
08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI	
Rashidov Mels Karimovich. Toshimov Shahzodjon Burxon o'g'li Mamlakatimizdagi investitsion muhitni baholash usullari va tahlili	66
Qodirov Hasan Do'stqobilovich Soliq risklarini boshqarishning milliy va xalqaro tajribasi	73
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
Rahimov Muzaffar Muradovich The conception of "Road" and its importance in literature	82
Ашуров Зафаржон. Влияние информационных технологий на различные аспекты речевой деятельности студентов, изучающих иностранный язык	87
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
Самиев Асрориддин Сайфиддинович Имом ал-Бухорийнинг мухаддислик фаолияти ва илмий-меросига эътирофлар.	95
Olimov Temur Hasanovich Ilmiy tadqiqot ishi bilan shug'ullanuvchilarda metodlardan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish. (Pedagogika-psixologiya tadqiqoti misolida)	104
Uzoqov Asliddin Mexriddinovich Sharq mutafakkirlari asarlari asosida talabalarda vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirishning ahamiyati	114
13.00.00 – PSIXOLOGIYA FANLARI	
Saidov Azamat Ismoilovich., Axmedov Anvar Diyor o'g'li Yoshlar ongida axborot-psixologik xavfsizlikni shakllantirishning psixologik xususiyatlari	124
Arzikulov Dilshod Ne'matovich Jismoniy tarbiya va sport faoliyatini tashkil etishning ijtimoiy psixologik omillari	133

Ganjiyev Feruz Furqatovich Ijtimoiy-psixologik kompetentlik omillari shakllanishining nazariy-amaliy asoslari	142
Payziyeva Masturaxon Negmatullayevna Yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlashning psixologik asoslari	155
Kozimova Nigora Abduqahorovna XXI asrda shaxslararo munosabatlarda yuz beruvchi hissiy-emotsional zo'riqishlarni psixologik aspektlarini o'rganish va korreksion usullari	168
Allakov Ilhom Okmurodovich O'smirlarda ijtimoiy tasavvurlarning shakllanishida kichik referant guruhlarning o'rni	176
Najmidinova Guzal Axlitdinovna Kamil inson – ijtimoiy-psixologik jarayonning o'ziga xos natijasi sifatida	186

IKKINCHI JAHON URUSHI VA AFG'ONISTONDA FASHIST DAVLATLARINING AYG'OQCHILIK FAOLIYATI TARIXIDAN

Orziyev Mahmud Zayniyevich
Buxoro davlat universiteti, Buxoro

Kucharov Jamshid Qulnazarovich
Qarshi davlat universiteti, Qarshi

Annotatsiya.

KIRISH: Ushbu maqolada ikkinchi jahon urushi davrida fashistlar blokidagi davlatlar, xususan Germaniya ayg'oqchilik tuzilmalarining Afg'onistondagi harakatlari, SSSRga qarshi bosmachilardan diversion guruhlarni shakllantirish va kelajakda SSSRga bostirib kirish borasidagi harakatlari va uni bartaraf etilishi bilan bog'liq masalalar xususidagi fikr-mulohazalar keltirilgan.

MAQSAD: Ikkinchi jahon urushi jangohlaridan tashqarida yana bir yangi front tuzish va uning O'rta Osiyo hududida shakllantirilishiga qaratilgan harkatlarni barbod qilinishida SSSR razvedkasi va diplomatik xodimlarining faoliyatini tarixiy adabiyotlardagi ma'lumotlar asosida yoritib berish.

MATERIALLAR VA METODLAR: Ikkinchi jahon urushi tarixiga bag'ishlangan harbiylar, diplomatik tashkilotlar a'zolarining xotiralari, memuarlari va turli tarixiy adabiyotlardan foydalanilgan. Tarixiylik, haqqoniylik, xronologik izchillik, qiyosiy tahlil usullaridan foydalanildi.

XULOSA: Jahonda tinchlikning o'rnatilishi, fashistlarni mag'lub etilishi osonlik bilan kechmaganligi, tinchlik katta qurbonlar va yo'qotishlar evaziga kelganligi, xalqaro diplomatik munosabatlarda ham ikki tomonlama standartlar va ularning oqibatlari ko'plab xalqlarga juda qimmatga tushishi mumkinligini ko'rsatib berish.

Kalit so'zlar: Ayg'oqchilik, josus, "Union", "Faol", diversiya, fashistlar, "O'q mamlakatlari", "Turkiston legioni", "Loy jirg'a", bosmachi, tashqi siyosat, harbiy baza, "F qo'shilmalari"

ИЗ ИСТОРИИ РАЗВЕДЫВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИСТСКИХ ГОСУДАРСТВ ВО ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЕ И АФГАНИСТАНЕ

Аннотация.

ВВЕДЕНИЕ: В статье рассматриваются действия стран нацистского блока, особенно немецкий шпионаж в Афганистане во время Второй мировой войны, формирование диверсионных групп из антисоветских угнетателей, а также будущее вторжение в СССР и его ликвидация.

ЦЕЛЬ: На основе сведений исторической литературы пролить свет на деятельность разведывательного и дипломатического состава СССР по созданию нового фронта вне полей сражений Второй мировой войны и его формированию на территории Средней Азии. .

МАТЕРИАЛЫ И МЕТОДЫ: Используются мемуары, мемуары и различная историческая литература членов военных и дипломатических организаций, посвященная истории Второй мировой войны. Использовались методы историчности, достоверности, хронологической последовательности и сравнительного анализа.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Показать, что установление мира во всем мире, разгром нацистов были нелегкими, что мир был достигнут ценой больших жертв и потерь, что двойные стандарты в международных дипломатических отношениях и их последствия могут дорого стоить многим. нации.

Ключевые слова: Шпионаж, шпион, «Союз», «Активист», диверсии, нацисты, «Страны Оси», «Туркестанский легион», «Грязевая джирга», принтер, внешняя политика, военная база, «военное приложение F».

FROM THE HISTORY OF THE INTELLIGENCE ACTIVITIES OF THE NAZI STATES IN THE SECOND WORLD WAR AND AFGHANISTAN

Annotation.

INTRODUCTION: This article discusses the actions of the Nazi bloc countries, especially German espionage in Afghanistan during the Second World War, the formation of diversionary groups from anti-USSR oppressors, and the future invasion of the USSR and its elimination. .

AIM: To shed light on the activities of the intelligence and diplomatic staff of the USSR in the creation of a new front outside the battlefields of the Second World War and its formation in the territory of Central Asia, on the basis of information from historical literature.

MATERIALS AND METHODS: Memoirs, memoirs and various historical literature of members of military and diplomatic organizations dedicated to the history of the Second World War were used. The methods of historicity, authenticity, chronological consistency, and comparative analysis were used.

CONCLUSION:

To show that the establishment of peace in the world, the defeat of the Nazis was not easy, that peace came at the cost of great sacrifices and losses, that double standards in international diplomatic relations and their consequences can be very expensive for many nations.

Key words: Espionage, spy, "Union", "Activist", sabotage, Nazis, "Axis countries", "Legion of Turkestan", "Mud Jirga", printer, foreign policy, military base, "Additions F"

Insoniyat tarixidagi eng halokatli va vayronagarchiliklar olib kelgan ikkinchi jahon urushi nihoyasiga yetganiga ham sakson yilga yaqin vaqt o'tdi. Shunday bo'lsada uning asoratlari hali-hamon sezilib turadi. Vaqt o'tishi bilan ko'pchilik insonlar qalbidagi jarohatlar bitdi. Hatto, ayrim davlatlarda neofashistik harakatlar qayta vujudga kelib, dunyoga qaytadan ulkan urush xavfi paydo bo'ldi deb aytish mumkin. Tarix fanining vazifasi o'tmishdan xulosa chiqarishga undash bo'lib, yangi urushlar xavfini oldini olishga xizmat qilishi bo'lib hisoblanadi. Shu nuqtai-naardan qaraganda insoniyat ikkinchi jahon urushidan tegishli saboq chiqarishi lozim deb hisoblaymiz. Zero urush ishtirokchilari bo'lgan davlatlar o'zlariga tegishli milliy boyliklarning 60-70 foizidan ajralgan bo'lib, o'sha vaqtda urushayotgan mamlakatlarda erkaklar soni 210 mln nafar bo'lgani holda ularning 110 mln nafari urushga safarbar qilingani, 2194 kun davom etgan urushda o'rta hisobda har kuni 17 ming kishi qurbon berilgan¹. Shuningdek, yer yuzida demografik bo'hron bo'lganligi

¹Булатов Ю.А. Борьба за Афганистан. – С. 828. <https://histr.ru/uploads/media/default/000125a2a65cf1f33c4dc0791c63c4391d4e1bol7637c19.pdf>

kabi ma'lumotlar barchani bir muddat bo'lsada, bugungi tinch va osuda hayotdan shukronalik hissini tuyishga undaydi.

Ikkinchi jahon urushining asosiy va hal qiluvchi fronti Sovet-German fronti bo'lib, urushning dastlabki yillarida fashistlar Germaniyasi tomonidan turib urushga kirishi mumkin bo'lgan davlatlar soni tobora ko'payib borgan. SSSR davlatining janubida chegaradosh davlat bo'lgan Afg'oniston ham shunday davlatlardan biri bo'lib, 1943-yil bahoriga qadar O'rta Osiyo hududida yana bir front ochilishi tahdidi bo'lgan. Sobiq SSSR halqlarining mislsiz matonati va jangohlardagi jasoratigina Afg'oniston hukumron doiralarini fashistlar tomonidan turib yangi front ochishdan tiyilib turishga majbur qilgan. Tarixiy adabiyotlardagi ma'lumotlar tahliliga ko'ra, Afg'onistonning fashist dalatlari bilan yaqinlashuvi 1930-yillarning o'rtalarida boshlanganligini ko'rsatadi. Shu yili Yaponiya bilan diplomatik aloqalarning o'rnatilishi sodir bo'lgan. Yaponiya josuslari afonistonda Xitoy va SSSR davlatlariga qarshi bo'lgan guruhlar bilan yaqin aloqa o'rnatganlar. hatto, bosh vazir Hoshimxonga SSSRga qarshi maxfiy shartnoma imzolashni taklif qilganlar. Afg'oniston hukumati rasman bu taklifni rad qilgan bo'lsada, Afg'oniston bo'ylab yapon ayg'oqchilariga harakatlanish imkoni berilgan. Ushbu imkoniyatdan foydalangan yapon josusi Kitada Janubiy Turkiston (Chahor viloyat)ga yo'l olgan va bu yerdagi o'zbek-tojiklardan iborat bo'lgan bosmachi to'dalar yetakchilari bilan aloqa o'rnatgan². XX asrning 30-yillarida Afg'onistonda faoliyat olib borgan yapon josuslari, hozirgi O'zbekiston va Tojikiston respublikalaridan Afg'onistonga qochgan va Xitoy hukumati tomonidan ta'qibga olingach Afg'onistonga qochgan bosmachilarni Sinszyanda Xitoy hukumatiga qarshi kurashga chorlash, shu orqali Xitoy hududlarini bir qadar oson istilo qilishni asosiy maqsad qilgan. Ushbu hamkorlik evaziga yaponlar Turkiston o'lkasini milliy mustaqilligini va'da qilganlar³.

Buxoroning sobiq amiri Olimxon bilan yaponlar o'rtasida 1937-yil aloqalar o'rnatilgan. Keyingi 1938-yili Olimxon yapon josuslariga katta miqdorda mablag' berib, o'z tarafdorlariga yaponlar bilan aloqalarni mustahkamlashga buyruq bergan. Yaponlar va bosmachilar o'rtasida vositachi bo'lgan Mahmud (Oyqorli) ikki tomonlama josus bo'lib, yaponlar faoliyatidan SSSR hukumatini ogohlantirib tungan. Shuningdek, ayrim bosmachilarning qo'lga olinishini ham tashkillashtirgan bo'lib, Mahmudbek (yaponlar unga "O'zoqboy", "Qishloqboy" degan laqablar ham berganlar) 1936-yilda yaponlar ta'sirida avval Shinjongda Xitoyga, keyin esa Farg'ona orqali SSSRga hujum qilib, o'z davlatini tuzmoqchi bo'lgan Fuzayl Maxsumni qo'lga olingan. Fuzayl Maxsum asli Qorategindan bo'lib, o'z sulolasini tuzish niyatida bo'lgan. Xitoyda qo'lgan olingan ushbu bosmachi SSSRga topshirilgan⁴. Fuzayl Maxsum bilan bog'liq voqea Yaponiya josuslarining SSSRga nisbatan dushmanona faoliyatini ochib tashlashga, diplomatik mojaroning vujudga kelishiga sabab bo'lgan.

²Тихонов Ю. Афганская война Сталина. Битва за Центральную Азию. – М.: ЭКСМО; Яуза; 2008. – С. 198.

³Афганистан и безопасность Центральной Азии. Вып. 2 / Под ред. А.А. Князева. – Бишкек.: Илим, 2005. – С. 55.

⁴Абдуллаев К.Н. От Синьцзяна до Хорасана. Из истории Среднеазиатской эмиграции XX века. – Душанбе: Ирфон, 2009. – С. 460.

Natjada, Yaponiyaning Kobul elchixonasi harbiy atashesi Asikachi SSSRga nisbatan dushmanona faoliyat sababli 1937-yilda Afg'onistondan chiqarib yuborilgan. Shuningdek, 1937-yil Qobuldagi Turkiya elchisi Esendal SSSRning Kobuldagi elchixonasiga yapon josusi Kitada va u bilan yaqin aloqada bo'lgan bosmachilar ro'yxatini topshirgan. Ushbu hujjatlarda Yaponiyaga borib diversion faoliyatni o'rganib kelishi nazarda tutilgan bosmachi shaxslarning ro'xati ham bo'lgan. Ushbu ro'yxatda hatto, yirik bosmachi guruhlar rahbarlari masalan Shermuhammadbek (Ko'rshermat), Eshon Xalifa Qizil Oyoq (muhojir turkmanlar yetakchisi) kabilar ham bo'lganlar⁵. SSSRning janubiy chegaralariga 1938-1939 yillarda yaponiya bilan hamkorlikdagi bosmachilar faollashuvi kuzatildi. Xasan ko'li va Xalxingol daryosi bo'yidagi janglardagi muvofaqiyatqizliklar Afg'onistonda Yaponiya josuslari faoliyatini bir qadar pasayishiga sabab bo'lgan. Shunday bo'lsada, kelajakda o'z g'alabalariga qattiq ishonch yaponlarni surbetlarcha davom ettirgan. Hatto, 1938-yili Afg'onistondagi SSSR elchisi K.Mixaylov bilan uchrashgan Yaponiya elchisi Kitada sovet elchixonasidagi diplomatik yozishmalarni asl nusxalarini o'ziga ko'rsatilitshini surbetlarcha talab qilgan. Xalqaro munosabatlarda yuzaga kelgan janjaldan Yaponiya elchisining Afg'oniston hududidan chiqarib yuborish bilan yakunlangan⁶. Bu yapon razvedkasi uchun katta zarba bo'lgan va SSSR janubida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan urush xavfi bir qadar pasaygan.

XX asr 30-yillarida Afg'onistonda fashistlar Germaniyasi josuslik faoliyati ham faollashgan. Germaniya kompaniyalari "Tod korporatsiyasi" Afg'onistonda savdo va sanoatda, yo'l qurilish va strategik ahamiyatga ega inshootlar qura boshlaydi. Bir vaqtning o'zida nemis ofitserlari Afg'on armiyasida maslahatchi sifatida ishlay boshlagan. 1937-yilda Berlin-Tirana-Afina-Bog'dod-Tehron-Kobul yo'nalishida Lyuftganza kompaniyasi avialiniyaga asos solgan⁷. Afg'oniston hukumatida fashistlar Germaniyasi bilan hamkorlik tarafdorlari ham ortib borgan bo'lib, ularga moliya vaziri Abdulmajid, amirining ukasi shahzoda Dovudxonlar boshchilik qilganlar. Afg'onistondagi ta'sirini yanada oshirish uchun nemislar Dyurand liniyasida Angliya mustamlaka chegarasi hududida qolib ketgan pushtunlar va ularning Afg'oniston davlati bilan birlashish g'oyalari ilgari sura boshladilar. O'zlarining yordamlarini taklif etish barobarida 1938-yilda Afg'onistonga 8 mln marka subsidiya berib, zamonaviy qurollar sotib olishga yordamlashgan⁸. Antikomintern pakti imzolanganidan keyin 1936-yilda Germaniya va Yaponiya Panturkizim g'oyalari ostida Afg'oniston va Shinjongdagi turkiylarni birlashtirish orqali Xitoy va SSSRga qarshi foydalanishga harakat qilib, Germaniya tomoni katta miqdorda qurollarni Afg'oniston orqali Shinjongga o'tkazishga harakat qilgan. Unga Kobuldagi Germaniya

⁵Тихонов Ю. Афганская война Сталина. Битва за Центральную Азию. – М.: ЭКСМО; Якуза; 2008. – С. 199-200.

⁶ СССР и страны Востока накануне и в годы второй мировой войны/Отв. редактор В.В. Наумкин. – М. ООО Типография Полимаг, 2010. – С. 210-212.

⁷Коргун В.Г. История Афганистана. XX век / В.Г. Коргун. – М.: ИВ РАН: Крафт+, акад. наук. Ин-т востоковедения, 2004. – С. 270.

⁸ Ганковский История вооруженных сил Афганистана 1747-1977. – М.: Наука, 1985. – С. 103.

vakili Kurt Simke boshchilik qilgan. Ammo, bu harakat SSSR razvedkasi tomonidan fosh qilingan. Germaniya Simkeni chaqirib olishga majbur bo'lgan⁹.

Afg'oniston davlati mamlakat shimolida muhojir bosmachilarga qarshi kurashda SSSR yordamini olgan bo'lib, 20-yillar oxiri – 30-yillar boshida yaxshi qo'shnichilik aloqalariga ega bo'lgan. 30-yillarda SSSRga dushmanona siyosat yuritgan davlatlar bilan yaqinlashuvi o'sha vaqtda xalqaro munosabatlardagi o'zgarishlar ham katta ta'sir ko'rsatgan. Molotov-Ribbentrop kelishuvi ntijasida Boltiqbo'yining SSSRga qo'shib olinishi, Finlandiya bilan urush Afg'onistonda SSSR tashqi siyosatiga ishonchsizlik tug'dirgan¹⁰. Bu germaniya razvedkasining 1940-yil bahorida berilgan soxta razvedka ma'lumotlari natijasi bo'lib, 1940-yil bahori boshlarida Afg'oniston ichki ishlar vaziri Muhammad Gulxon Janubiy Turkiston (Chahorviloyat)da muhojir bosmachi vakillar bilan uchrashib, SSSR hujum qilganda moliyaviy yordam evaziga ularni qurolli qarshilik ko'rsatish va'dalarini olgan Toshqo'rg'on (Xulm), Mozori sharif, Xonobod, Qunduz hududlarida bosmachilar qurollana boshlaganlar¹¹. 1941-yil noyabrda bosh vazir Hoshimxon bu borada Loy Jirg'a chaqirib SSSRning ehtimoliy hujumini muhokamaga qo'ygan. Unga taklif etilgan bosmachi vakillari SSSR bilan ursh boshlansa 200 ming qo'shin to'plab kurashishlarini ma'lum qilganlar. Hatto Shermuhammadbek (Ko'rshermat) Andijon orqali Farg'onaga bostirib kirish taklifini ilgari surgan¹².

Fashistlarning SSSRga xiyonatkorona hujumidan so'ng Afg'onistonga savdo agenti qiyofasida Abver (fashistlar Germaniyasida tashqi razvedka boshqarmasi) razvedkachilari K.Rasmus yetakchiligida, diversion guruhlarni shakllantirish bo'yicha mutaxassis D.Vitsel, radist V.Dox, shifrovalshik A.Shugenbyuller, mashinistka I.Galien, frach G.Fisher, afg'oniston armiyasi maslahatchisi Mayor Valter Shenk, mayor Simon-Eberxart, kapitan Merloklar keladi. 1941-yil 29-iyunda Afg'oniston bo'yicha mutaxassis, birinchi jahon urushida Afg'onistonga yuborilgan Germaniya va Turkiya ekspiditsiyasi yetakchilaridan biri O.Xentingning Kobulga yuborilishida Angliya va SSSR qarshilik qilishi afg'oniston hukumatini O.Xentingni elchi sifatida qabul qilmasligiga sabab bo'ladi¹³. Shunday bo'lsada, 1941 yil may oyida Afg'onistonda bir-biridan mustaqil ishlayotgan beshta razvedka guruhi shakllanib bo'lgan.

Birinchi Guruh. Karl Rasmus (josuslik laqabi Karlmay) savdo agenti sifatida ishlagan bo'lib, aslida razvedka boshlig'i hisoblangan. Ditrix Vitsel (josuslik laqabi Patan) kurer (Brandenburg-800 polki ofitseri), Vilgelm Dox, radist, Adolf

⁹Тихонов Ю. Афганская война Сталина. Битва за Центральную Азию http://militera.lib.ru/research/0/pdf/tihonov_un01.pdf

¹⁰ Топорков В.Н. Афганистан: Советской фактор в истоках кризис/Монография. – Чебоксары: ЦНС Интерактив плюс, 2014. – С. 32.

¹¹Тихонов Ю. Афганская война Сталина. Битва за Центральную Азию. – М.: ЭКСМО; Яуза; 2008. – С. 138.

¹² Соцков Л. Ф. Неизвестный сепаратизм: На службе СД и Абвера: Из секретных досье разведки — М.: Рипол классик, 2003. – С. 232.

¹³ СССР и страны Востока накануне и в годы второй мировой войны/Отв. редактор В.В. Наумкин. – М. ООО Типография Полимаг, 2010. – С. 239-241.

Sugenbyuller-shifrllovchi, Iren Galien-mashinistka Kobuldagi Germaniya elchisi Gans Pilgerner kotibasi, Georg Fisher-elchixona shifokori kabilardan iborat bo'lgan.,

Ikkinchi guruh. Rasman "Simens texnik byurosi" nomi ostida faolit yuritgan. Uni Erix Tomas boshqargan. Van Meyderen 1941-yil bahorida bu guruhga qo'shilgan u G.Pilgerner kuyovi bo'lgan. Bu guruh butun Afg'oniston bo'ylab erkin harakat qila olgan.

Uchinchi guruh. Mayor Valter Shenk Afg'oniston armiyasida maslahatchi bo'lib, uning qo'l ostida mayor Simon-Eberxard, kapitan Morlok va barcha nemis texnikalari bo'yicha mutaxassislar bo'lgan.

To'rtinchi guruh. Yetakchisi Kurt Brikman bo'lib hisoblanadi. U Afg'onistonga 1940-yilda kelgan. Kobulda yagona stomatologiya egasi va Afg'oniston vaziri Hoshimxonning shaxsiy vrachi bo'lib olgan.

Beshinchi guruh. Afg'onlardan bo'lgan va 1936-yildan boshlab Abverga ishlagan Yaqubxon boshqargan.

Fashistlar razvedkasi vakillari 1941-yil sentyabrida Afg'oniston hududidagi bosmachilar bilan aloqa o'rnatgan. Vositachi Mahmudbek (Oyqorli)ka Rasmus Bog'lon shahrida kelajakda O'rta Osiyoda amalga oshiriladign harbiy istilolar uchun baza yaratishni vazifasini topshirgan¹⁴. Bosmachilarda orasida tez orada nemislarni o'zlariga yordamga kelishiga umid paydo bo'lgan. Fashistlarning SSSRga hujumi esa zo'r xursandchilik bilan qabul qilingan va Germaniya tezda g'alaba qilishiga ishonila boshlangan. Afg'oniston hukumatida ham SSSRga hujum xursandchilik bilan qabul qilinib, amir Zohirshoh o'z mablag'laridan 12 ming afg'oniyini 22 iyunda namozga kelganlarga hadya sifatida ulashgan. Bosmachilar Gitlerni "Xaloskor" deb qaraganlar. Ularning farzandlari nemis tilini o'rgana boshlagan¹⁵. Germaniyaning Afg'onistondagi razvedkasi boshlig'i K.Rasmus bilan muloqot qilgan Shermuhammadbek (Ko'rshermat) "O'q" (Germaniya, Itliya, Yaponiya) davlatlarisiz o'z maqsadlariga risha olmasliklari, ular Gitler askarlari ekanligini ta'kidlagan¹⁶. O'rta Osiyoga janubdan bostirib kirishni qonuniylashtirishga urinilib, Buxoroning sobiq amiri Olimxon bilan muzokara boshlangan. fashitlar va Olimxon uchrashuvini yapon josuslari Kasuba va tarjimon Saito tashkil qilgan¹⁷. Afg'onistonda SSSRga qarshi kuchlarning kuchli mavqega ega bo'lgan davri shu tariqa boshlangan.

Afg'onistondagi hukumron sulola vakillarida Germaniya g'alabasiga zarracha shubha bo'lmagan. SSSRning madaniy va ma'muriy markazlari Leningrad, Moskva ishg'olidan so'ng SSSR millatlarining har biri milliy davlatlarini tuzishga kirishadi degan tasavvur ustun bo'lgan. Shu vaqtda avvalgi Xiva xonligi va Buxoro amirligi hududlarini Afg'onistonga qo'shib olish rejalari ishlab chiqila boshlangan. 1941-yilda

¹⁴ Абдуллаев К.Н. От Синьцзяна до Хорасана. Из истории Среднеазиатской эмиграции XX века. – Душанбе: Ирфон, 2009. – С. 459.

¹⁵ СССР и страны Востока накануне и в годы второй мировой войны/Отв. редактор В.В. Наумкин. – М. ООО Типография Полимаг, 2010. – С. 244-245.

¹⁶ Соцков Л. Ф. Неизвестный сепаратизм: На службе СД и Абвера: Из секретных досье разведки — М.: Рипол классик, 2003. – С. 236.

¹⁷ Тихонов Ю. Афганская война Сталина. Битва за Центральную Азию. – М.: ЭКСМО; Язуз; 2008. – С. 202.

SSSR qo'shinlari Eron shimoliga, Angliya qo'shinlari (1941-yil 25-avgust 17- sentyabr) janubga kiritilib, Eronni germanparast hukumati ag'darilgan. Bu kabi holat Afg'onistonda sodir bo'lsa, bosmachilar bilan SSSR qo'shinlariga birgalikda kurash masalasini amiri Zohirshoh va amir Olimxon bilan kelishib olishgan. Afg'oniston bo'yicha fashistlarning 1929-yil "Omonulla" operatsiyasi ishlab chiqilgan bo'lib, sobiq amirni taxtga o'tqazish natijasida Afg'onistonni o'z satelitiga aylantirish rejasi bo'lgan. Bu rejadani xabardor bo'lgan Afg'oniston siyosiy yetakchilari Germaniyaga mos keluvchi siyosat yuritgan deb hisoblash mumkin¹⁸. Bu "O'q" mamlakatlari razvedka guruhlariga keng imkoniyatlarni yaratib bergan.

SSSRga qarshi urush uchun tuzilgan "Barbarossa" rejasida fashistlar Astraxan-Arxangelsk yo'nalishiga chiqib, SSSRni separat sulh tuzishga majbur qilgandan so'ng, Barbarossa rejasining ikkinchi bosqichi boshlanishi lozim bo'lgan. Ungu ko'ra, Boku nefti qo'lga kiritilgandan so'ng, Eron va Afg'oniston orqali Hindistonga "F qo'shilmalari" (General Felmi qo'mondonligi ostida) borishi lozim bo'lgan. Uning tarkibiga 3 ta tank, 4 ta motorlashtirilgan, 6 ta tog' va 4 ta piyoda qo'shinlar diviziyasi kiritilgan. Shuningdek, Eron, Afg'oniston qo'shinlari (ayniqsa Dyurand liniyasidagi pushtun qabilalari) ham ularga qo'shilishi ko'zda tutilgan. Hindistonga yurishi ko'zda tutilgan qo'shinlar tropik va subtropik iqlimlarda jang olib borishi osonlashishi uchun ular Gresiya hududida shakllantirilgan. Rasman "Afg'oniston" operatsiyasini o'tkazish 1941-yil sentyabriga mo'ljallangan¹⁹. Yashin tezligidagi urushning barbod bo'lishi bu rejani umuman amalga oshirilmay qolishiga sabab bo'lgan.

Ikki tomonlama josus bo'lgan Mahmudbekka ishongan fashist razvedkachilari bosmachilardan iborat va "Union" deb nomlangan tashkilot tuzishga erishganlar. Mahmudbek bu tashkilotga Afg'oniston armiyasi ofitseri Hamro Gulbekni ham tortib, uni Abverga ishlashga ko'ndirgan. Hamro Gulbek Bog'londagi diversion punktni boshqaruvchisi etib tayinlangan. Abver vakillari Vitsel va Rasmuslar Mahmudbekka 1942-bahorida O'rta Osiyoga bostirib kirishga jalb qilinganlar ro'yxatini talab qilganlar. Buning sababi sifatida bosmachilarga qurol, moliyaviy va boshqa zaruriy narsalarni hisoblash zarurati deb ko'rsatilgan. Voqe'liklardan xabardor qilingan SSSR Angliya bilan hamkorlikda Afg'oniston hukumatiga o'z noroziliklarini bildirganlar. Afg'oniston "O'q" mamlakatlarning bir qism ayg'oqchilarini, jumladan, Yaponiya vakili Kitado va Mahmudbekni Afg'onistondan chiqib ketishini talab qilganlar. Kitado mamlakatni tark etgan bo'lsa, Mahmudbek Turkiya talabi bilan Afg'onistonda chiqarib yuborilmagan²⁰. Mahmudbekning qisqa vaqt qamalishi esa, "Union" tashkilotining tarqalib ketishiga olib kelgan.

Afg'oniston hukumatining SSSR va Angliya talabini bajarishiga asosiy sabab 1942-yil bahorida Sovet qo'shinlarining Moskva uchun bo'lgan janglarda g'alaba qozonishi va fashistlarni Moskvadan 100-150 km uzoqqa uloqtirib tashlashi,

¹⁸ СССР и страны Востока накануне и в годы второй мировой войны/Отв. редактор В.В. Наумкин. – М. ООО Типография Полимаг, 2010. – С. 245.

¹⁹ Булатов Ю.А. Борьба за Афганистан. – С. 204. <https://histr.ru/uploads/media/default/000125a2a65cf1f33c4dc0791c63c4391d4e1bol7637c19.pdf>

²⁰ Дауди. И. Большая игра в Афганистане. – 263 с. http://kunduz.ru/f/bolshaya_igra_v_afganistan.pdf

Germaniyaning yashin tezligidagi urush planining barbod bo'lganli, urushning cho'zilib ketishi oqibatida g'olib tomon aniq bo'lmay turib, xatoga yo'l qo'ymaslik kabi ehtiyotkor siyosati yotgan deb xulosa qilish mumkin. Shuningdek, Tehronda sovet qo'shinlari joylashtirilishi Germaniya bilan havo orqali aloqani uzilishiga, Angliya esa Germanparast siyosat sababli hayotiy birinchi darajali mahsulotlarning Hindiston hududidan kirib kelishiga ta'qiq qo'ygan. Natijada, 1941-1943-yillarda Hindistonda olib kelinadigan birinchi darajali mahsulotlar uch barobar kamayib ketgan²¹. Afg'oniston hukumati katta tavakkalga borishni istamagan.

“Union” tashkiloti tarqalib ketgan bo'lsada, Afg'onistonda hali fashistlarning ayg'oqchilari yetarli darajada bo'lib, ular yangi “Faol” deb nomlangan tashkilo tuzganlar. Tashkilotga rahbar asli Namangandan bo'lgan Mubashshirxon tanlangan. Uning Afg'oniston hukumatida ishlashi ham nazardan chetda qolmagan. Abver hujjatlarida “Faol”ga bosmachilardan Shermuhammadbek yoki Ko'rshermat (Xanza), Xalifa Qizil Oyoq (Mercedes, ayrim hollarda diniy rahnamo bo'lganligi uchun Unterfyurer deb ham keltiriladi), Abdusattorboy (Neu), Mavlavi Abdurauf (BMV), Abdul Ahad (Xorx), Jilavboy (Viktoriya) va boshq... kabi laqablar bilan qayd qilingan. “Faol” guruhi O'rta Osiyoga bostirib kirib hokimiyatni olgach o'z hukumatlarini “La Markaziya-i hukumat-i Turkiston” (Turkiston markaziy hukumati) deb rejalashtirganlar. Hukumat boshlig'i amir Olimxonning o'g'li Umarxon bo'lishi, bosh vazir Mubashshirxon Taroziyning o'g'li Olimxonning kuyovi Nasrulla bo'lishi, harbiy vazir Shermuhammadbek (Ko'rshermat), moliya vaziri Akram qori, ta'lim vaziri Habibullaxon To'ra bo'lishlari, shuningdek, hukumat tarkibiga Tagixon, Qudratillaxon, Shamsiddin Vakil (Tolib), Qamchibek Qirg'iz, Xalifa Qizil Oyoqlar ham o'z mansal ulushlariga ega bo'lganlar²².

Buxoroning so'nggi amiri Olimxon ham “Faol”ga a'zo bo'lib, 1942-yil 24-iyulda Afg'onistondagi Germaniya elchisi Gans Pilger Berlinga yuborgan hisobotida “Faol” ichkarisida maxfiy “Liga” guruhi tuzilganligi, uni amir Olimxon boshqarayotganligi, bundan so'ng uning laqabi hujjatlarda “Audi” deb keltirilishini ma'lum qilgan²³. Faol a'zolarini moliyalashtirish uchun amir Olimxon o'zining qimmatbaho toshlaridan bir qismini sotgan²⁴.

1942-yilda nemis, yapon razvedkasining faollashuvi va ittifoqchilarning Afg'oniston hukumatiga bosim o'tkaza olmaganligining asosiy sababi SSSRda fashistlarning yozgi-kuzgi urush kompaniyasida qo'li baland kela boshlagani, Stalingrad va Kavkazga hujumlarning kuchayib borayotganligi, Shimoliy Afrikada nemis-italyan qo'shinlarining general Rommel (Sahro tulkisi) boshchiligidagi

²¹ Топорков В.Н. Афганистан: Советской фактор в истоках кризис/Монография. – Чебоксары: ЦНС Интерактив плюс, 2014. – С. 34.

²² Абдуллаев К.Н. От Синьцзяна до Хорасана. Из истории Среднеазиатской эмиграции XX века. – Душанбе: Ирфон, 2009. – С. 462-463.

²³ Соцков Л. Ф. Неизвестный сепаратизм: На службе СД и Абвера: Из секретных досье разведки — М.: Рипол классик, 2003. – С. 249.

²⁴ СССР и страны Востока накануне и в годы второй мировой войны/Отв. редактор В.В. Наумкин. – М. ООО Типография Полимаг, 2010. – С. 258.

muvoftaqlari, Yaponiyaning Tinch okeani va Hindixitoyda muvoftaqlari, shuningdek, Birma orqali tobora Hindistonga yaqinlashib kelayotgani bilan izohlash mumkin. Afg'oniston hukumatida ham "O'q" mamlakatlarning g'alabasi yaqinligi, SSSRning O'rta Osiyoni qo'riqlab turuvchi diviziyalari Germaniya bilan kurashish uchun G'arbg'a olib tashlanishi va shunda Buxoro va Xivani ishg'ol etish uchun bitta afg'on diviziyasi ham yetarli bo'lishi to'g'risidagi g'oyalar shakllana boshlangan. Jang tafsilotlaridan to'liq xabardor bo'lib turish uchun Shahzoda Muhammad Dovudxon Stalingradga o'zining maxsus vakilini ham yuborgan²⁵. Stalingrad jangida SSSRning mag'lubiyatini Afg'oniston va bosmachilar intizorlik bilan kutganlar.

1942-yilda fashistlarga xizmat qiluvchi "Faol" a'zolari va ularga itoat etuvchi bosmachi guruhlar SSSRga qarshi qurolli 10 ming kishini qarshi qo'ya olishi mumkin bo'lgan²⁶. "Faol" guruhining asosiy muammosi qurollanishda bo'lib, bosmachilarning 20-30 yillardagi qurollari zamonaviy jang olib borish talablariga mos kelmagan. Shuningdek, taktik mashg'ulotlardan xabarsizlik kabi sabablar "Faol" a'zolarining SSSRga hujumi 1943-yil bahoriga qadar kechiktirilishiga sabab bo'lgan. 1943-yil bahorida bosmachi guruhlarida 20-30 ming jangchini tashkil qilgani holda Mubashshirxon "rahnamo"lariga 70 ming kishideb hisobot yo'llab, faqat 15 ming kishida qurol mavjudligi, qurol va moliyaviy yordam berishni so'raganligini ma'lum²⁷. "Faol"ga a'zo bosmachi rahbarlarning o'z "rahnamo"laridan ko'proq pul undirish maqsadida yolg'on ishlatganlar. Ular askarlari sonini oshirib ko'rsatganliklarini hatto, german razvedkasi ham yaxshi anglagan. Masalan, turkmanlar yetakchisi Xalifa Qizil Oyoq nemis ayg'ochilariga 40 ming kishi kurashga shay deb axborot bersada, D.Vitsel uning qo'l ostida 11 ming turkman borligini yaxshi bilgan²⁸.

1942-yilning kuzi Stalingrad uchun hal qiluvchi janglar avjiga chiqqanda SSSR elchixonasi vakillari Germaniya josusi K.Rasmusni savdo agenti emas josus ekanligini asoslovchi faktlarni alohida uchrashuvda oshkor qilib, uni SSSR foydasiga ishlashga ko'ndirishga, aks holda Afg'oniston turmasi bilan tahdid qilgan. Rasmus o'ylab ko'rishni ro'kach qilib, qochib ketgan va urushdan o'n yil o'tib o'zini G'arbiy Germaniyada ekanligini ma'lum qilgan²⁹. Chunki, 1955 yilda GFR barcha fashist jinoyatchilarni auf etgan edi.

Stalingrad jangi davom etar ekan "Faol" guruhi va uning faoliyatini tugatishning imkoni yo'q edi. "Faol" guruhi 1943-yil bahorida fashistlar Stalingrad va Kavkaz (Boku nefti)ni egallagandan so'ng O'rta Osiyoga bostirib kirishi, ularga Polshaning Vraslav shahri yaqinidagi "SS-20 o'rmon lageri" va "Turkiston bosh

²⁵СССР и страны Востока накануне и в годы второй мировой войны/Отв. редактор В.В. Наумкин. – М. ООО Типография Полимаг, 2010. – С. 257.

²⁶ Топорков В.Н. Афганистан: Советской фактор в истоках кризиса/Монография. – Чебоксары: ЦНС Интерактив плюс, 2014. – С. 34.

²⁷Тихонов Ю. Афганская война Сталина. Битва за Центральную Азию. – М.: ЭКСМО; Яуза; 2008. – С. 205.

²⁸ Дауди. И. Большая игра в Афганистане. – С. 105. http://kunduz.ru/f/bolshaya_igra_v_afganistan.pdf

²⁹ Тихонов Ю. Афганская война Сталина. Битва за Центральную Азию. – М.: ЭКСМО; Яуза; 2008. – С. 219.

lageri” da tayyorgarlikdan o’tgan “Turkiston legioni” askarlari kelib qo’shilishi ko’zda tutilgan edi. “Faol” a’zolari Abver tomonidan bosmachi yetakchilari oldiga ularni nazorat qilish va harakatlarni muvofiqlashtirib turish uchun yuboriladi. Jumladan, Ro’zi Muhammad Qunduzga Said Muhiddinxon To’ra oldiga, Qori Abdulla Maymanaga Eshon Xalifa Qizil Oyoq oldiga, Mahmudbek Pomirga Qamchibek qirg’iz oldiga yuboriladi. Bundan tashqari Abver vakillari Mulla Qilich og’a, Koshoutboy, Davlat Sardorlar oldiga ham yuborilgan³⁰. Shuningdek, Stalingrad jangidan so’ng Kavkaz orqali Eron va Afg’onistonga hujum qilish uchun 162 turk diviziyasini tayyorlagan³¹.

1943-yil Stalingrad jangida fashistlarning tor-mor keltirilishi, urushda tub burilishni boshlab berdi. 4 aprel kuni Afg’oniston bosh vaziri Hoshimxon Stalindan tahdidli ohangdagi telegrama olgan. Natijada, “Faol” tashkiloti tugatilib, uning a’zolaridan 23 kishi qamoqqa olingan³². Afg’oniston hukumatiga amir Olimxonning “Faol” bilan aloqalari oshkor qilingan. Zohirshoh amir Olimxonni saroyiga chaqirtirsada emigrantlar o’rtasida norozilik kelib chiqmasligi uchun unga jazo choralari qo’llashga botinmagan. Mamlakatdan nemis, italyan va yapon ayg’oqchilari to’liq chiqarib yuborilgan Kurs jangida fashistlarning mag’lub etilishi Germaniyaning yengilishi muqarrar ekanligini ko’rsatadi. Afg’oniston hukumatining siyosatida ham bu o’z aksini topadi. Afg’oniston tomonidan kutilayotgan tahdid va ochilishi muqarrar bo’lgan yana bir front butunlay bartaraf etilgan edi. Urushdan so’ng SSSR va Afg’oniston o’rtasidagi munosabat do’stona rivojlana boshlanadi. SSSR tomoni razvedka ma’lumotlari asosida 1945-yil qamoqqa olinmay qolgan “Faol” a’zolaridan biri Afg’oniston bosh vaziri Hoshimxonga suiqasd qilishi xususida ogohlantiradi. Afg’oniston esa, 1945-yil 17-avgustda Kobuldagi fashistik Germaniya elchisi bo’lgan Gans Pilgerni Toshkentga yuboradi³³.

Afg’onistonda 1939-1945-yillarda “O’q” mamlakatlar olib borgan siyosat va ularning malaylariga aylangan bosmachi qo’rboshilar o’z manfaatlari yo’lida milliy, diniy, insoniy chegaralarni pisand etmadilar. O’z manfaatlari yo’lida kelajakdan millionlab insonlar qoni ularning javobgarligiga tushishi mumkinligidan xavotir olmadilar. Faqatgina sobiq SSSR xalqlarining matonati, birdamligi, ko’rsatgan jasorat va qahramonliklari tufayli bugungi farovon kunlarga erishildi. Millionlab jonlar va

³⁰ Дауди. И. Большая игра в Афганистане. – С. 109-111. http://kunduz.ru/f/bolshaya_igra_v_afganistan.pdf

³¹ Булатов Ю.А. Борьба за Афганистан. – С. 37. <https://histr.ru/uploads/media/default/000125a2a65cf1f33c4dc0791c63c4391d4e1bol7637c19.pdf>

³² Абдуллаев К.Н. От Синьзяна до Хорасана. Из истории Среднеазиатской эмиграции XX века. – Душанбе: Ирфон, 2009. – С. 465.

³³ СССР и страны Востока накануне и в годы второй мировой войны/Отв. редактор В.В. Наумкин. – М. ООО Типография Полимаг, 2010. – С. 260-263.

qonlar evaziga erishilgan buyuk g'alabani xotirlash har birimizni burchimiz va vazifamiz bo'lishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Абдуллаев К.Н. От Синьцзяна до Хорасана. Из истории Среднеазиатской эмиграции XX века. – Душанбе: Ирфон, 2009. – 572 с.
2. Афганистан и безопасность Центральной Азии. Вып. 2 / Под ред. А.А. Князева. – Бишкек.: Илим, 2005. – 248 с.
3. Булатов Ю.А. Борьба за Афганистан. – С. 204. <https://histr.ru/uploads/media/default/000125a2a65cf1f33c4dc0791c63c4391d4e1bol7637c19.pdf>
4. Вторая мировая война 1939-1945 гг. Военно-исторический очерк./Под общей редакцией генерал-лейтенанта С.П. Платова, генерал-майор Н.Г. Павленко и полковник И.В. Паротькин. – М.: Военное издательства обороны союза СССР, 1958. – 930 с.
5. Ганковский История вооруженных сил Афганистана 1747-1977. – М.: Наука, 1985. – 203 с.
6. Дауди. И. Большая игра в Афганистане. – 263 с. http://kunduz.ru/f/bolshaya_igra_v_afganistan.pdf
7. Коргун В.Г. История Афганистана. XX век / В.Г. Коргун. – М.: ИВ РАН: Крафт+, акад. наук. Ин-т востоковедения, 2004. – 529 с.
8. СССР и страны Востока накануне и в годы второй мировой войны/Отв. редактор В.В. Наумкин. – М. ООО Типография Полимаг, 2010. – 460 с.
9. Соцков Л. Ф. Неизвестный сепаратизм: На службе СД и Абвера: Из секретных досье разведки — М.: Рипол классик, 2003. - 336 с.
10. Тихонов Ю. Афганская война Сталина. Битва за Центральную Азию. – М.: ЭКСМО; Яуза; 2008. – 360 с.
11. Топорков В.Н. Афганистан: Советской фактор в истоках кризис/Монография. – Чебоксары: ЦНС Интерактив плюс, 2014. – 319 с.
12. Тихонов Ю. Афганская война Сталина. Битва за Центральную Азию http://militera.lib.ru/research/0/pdf/tihonov_un01.pdf
13. Оришев А.Б. Иран в политике нацистской Германии на среднем востоке накануне и в годы второй мировой войны (1933-1943 гг.) // Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора исторических наук. – Казань: 2007. – 46 с.

**MUALLIFLAR HAQIDA MA'LUMOT [ИНФОРМАЦИЯ ОБ АВТОРЕ]
[AUTHORS INFO]**

Orziev Mahmud Zayniyevich

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Manzil: O'zbekiston, 200100, Buxoro shahri

m.z.orziyev@buxdu.uz

<p>OSIYO XALQARO UNIVERSITETI AXBOROTNOMASI</p> <p>Ilmiy-nazariy va metodik jurnal</p> <p>2-son (2024-yil, may)</p> <p>Jurnal 2024-yildan chiqa boshlagan</p>	<p>Jurnal oliy o'quv yurtlarining professor-o'qituvchilari, ilmiy tadqiqotchilar, ilmiy xodimlar, magistrantlar, talabalar, akademik litsey va kasb-hunar kollejlari hamda maktab o'qituvchilari, shuningdek, keng ommaga mo'ljallangan.</p> <p>Jurnalda nazariy, ilmiy-metodik, muammoli maqolalar, fan va texnikaga oid yangiliklar, turli xabarlar chop etiladi.</p> <p>Original maket uchun mas'ul: Mirshod SATTOROV</p> <p>Maqolalarni qabul qiluvchi: Ziyodullo ELOV</p>	<p>Jurnal tahririyat kompyuterida sahifalandi.</p> <p>Chop etish sifati uchun bosmaxona javobgar.</p> <p>Bosishga ruxsat etildi 18.05.2024</p> <p>Tezkor bosma usulda bosildi. Shartli bosma tabog'i – 12,25</p> <p>Adadi – 10 nusxa</p> <p>Buyurtma № 5 Bahosi kelishilgan narxda.</p> <p>“BUXORO” DETERMINANTI” MCHJ bosmaxonasida chop etildi.</p> <p>Bosmaxona manzili: Buxoro shahri Namozgoh ko'chasi 24-uy.</p>
---	--	---

<https://scientificjournal.uz/>

ISSN

ISSN 3030-3796